

طراحی الگوی جهانی پیشنهادی مدیریت اسلامی - ایرانی پیشرفت

محمدعلی علیزاده^۱، مجتبی رمضانی^۲، سید عبدالله حجتی^۳، کریم اسگندری^۴، نادر بهلولی^۵

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۹/۰۴

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۲/۰۸

چکیده:

از آنجایی که تدوین یک الگوی پر محتوی در مدیریت اسلامی - ایرانی پیشرفت برای کشورهای منطقه، جهان اسلام و کل دنیا دارای اهمیت بسیار زیادی است وجود یک الگوی جامع مدیریت اسلامی - ایرانی پیشرفت برای پاسخگویی به نیازهای مدیریتی و اداره کشورهای جهان در سایه مکتب غنی و نجات بخش اسلام یک ضرورت است. هدف از انجام این پژوهش، طراحی الگوی جهانی مدیریت اسلامی - ایرانی پیشرفت است. این پژوهش دارای رویکردی کیفی بوده و از روش تحلیل مضمون به عنوان روش تحقیق استفاده شده، از بعد هدف کاربردی و ماهیت آن اکتشافی است. روش گردآوری داده‌ها، مطالعه اسناد بالادستی و مصاحبه‌های عمیق و باز با ۴۰ نفر از خبرگان آگاه از موضوع مورد بحث است. برای تحلیل داده‌ها از روش مقایسه مداوم در طی سه مرحله کدگذاری باز، محوری و انتخابی استفاده شده است. با تجزیه و تحلیل داده‌ها، الگوی جهانی پیشنهادی مدیریت اسلامی - ایرانی پیشرفت در پنج بعد شامل بعد حکومتی اسلامی - ایرانی پیشرفت، بعد فرهنگی اسلامی - ایرانی پیشرفت، بعد اقتصادی اسلامی - ایرانی پیشرفت، بعد علمی اسلامی - ایرانی پیشرفت، بعد رفتاری اسلامی - ایرانی پیشرفت به دست آمد.

واژگان اصلی: مدیریت اسلامی، مدیریت اسلامی - ایرانی پیشرفت، تحلیل مضمون.

۱. دانشجوی دکتری تخصصی رشته مدیریت دولتی، دانشگاه آزاد اسلامی، بناب، ایران

۲. استادیار گروه مدیریت دولتی، واحد بناب، دانشگاه آزاد اسلامی، بناب، ایران (نویسنده مسئول)

Dmramazani@gmail.com

۳. استادیار گروه علوم انسانی، واحد بناب، دانشگاه آزاد اسلامی، بناب، ایران

۴. استادیار گروه مدیریت دولتی، دانشگاه پیام‌نور، تهران، ایران

۵. استادیار گروه مدیریت، واحد بناب، دانشگاه آزاد اسلامی، بناب، ایران

مقدمه و بیان مسئله

بشر از ابتدای زندگی، بر حسب فطرت خود همواره در جهت اجتماعی شدن و تأمین مایحتاج زندگی و رفع مشکلات و مئونات خود نیازمند همفکری، همکاری و همیاری هموعان خود بوده است و با گسترش جوامع و رشد جمعیت و ظهور مشکلات جدید و روز افزون همواره این نیاز به شکل‌های مختلف و پیچیده خود را نشان داده‌اند، لذا لزوم هر چه بیشتر همفکری‌ها و تعامل سازنده و بهره‌گیری‌های مستمر از تجارب همدیگر ملموس‌تر و پر اهمیت‌تر شده، به طوری که فاصله گرفتن از زنجیره همکاری و حوزه همفکری و همدلی، باعث بروز مشکلات و حتی خطرات مهمی مانند کشمکش‌ها، نزاع‌های پر آسیب، جنگ و خونریزی، حق‌کشی، فساد و تباهی و تضعیف زندگی همه یا بخشی از جوامع جهانی شده است (علیزاده، ۱۳۷۹، ۲).

پیتر برگر جامعه‌شناس معروف معتقد است: «جهان‌های ساخته دست انسان ذاتاً بی‌ثبات‌اند و عامل بی‌ثباتی آن‌ها خودخواهی انسان‌ها است که دارای منافع متضاد هستند. چالش بر سر منافع، ثبات را تهدید می‌کند. به نظر او اجتماعی شدن به مقدار زیاد این تهدیدهای بالقوه را مهار می‌کند و زمینه‌های مقاومت افراد در برابر قوانین اجتماعی را از بین می‌برد. اما اجتماعی شدن بدون مشروعیت نمی‌تواند نظم اجتماعی را تضمین کند و بخش عمده مشروعیت را دین بر عهده می‌گیرد» (یوسف‌زاده، ۱۳۹۰، ۸۰). همواره مدیریت بخشی از تجربه اجتماعی بشر بوده است (پاتیسون، ۱۹۹۷، ۱۵).

حقیقت واقعه این است که در تاریخ بشر ظهور قدرت‌های بزرگ استعماری، تعادل جوامع جهانی و امنیت و آسایش عموم را بر هم زده و با خط‌مشی‌های مختلف و سیاست‌های ظالمانه و با چتر دموکراسی و آزادی از نوع غربی سبب یغمای ملل و تضعیف اشکال مختلف پیشرفت جوامع از جمله تعالی فرهنگی، اقتصادی، بهداشتی، امنیتی، فن‌آوری و نظایر آن شده است (علیزاده، ۱۳۷۹، ۳).

مجموعه‌ی چنین وقایع تلخی که اتفاق افتاده، ناشی از شیوه‌های مختلف مدیریت‌هایی است که با افکار و اندیشه‌های اسلامی و اسلوب و الگوهای آن فاصله زیادی دارد، این مدیریت‌ها، برخاسته از افکار سکولار و نفی حقوق بشر اسلامی و متکی بر منافع مادی حاکمان می‌باشد که بیانگر عدم صلاحیت آن‌ها برای حکومت و مدیریت است. برابر نظر یکی از نویسندگان، «سکولاریزم ایدئولوژی یا مجموعه‌ای از عقاید است، که از به حاشیه راندن دین در زندگی حمایت می‌کند» (اسنایدر، ۱۳۹۳، ۵۳). هم‌چنین باید توجه داشت که، در مسیر تدوین و اجراء مدیریت اسلامی آسیب‌هایی نیز محتمل است. مانند آسیب‌های سیاست‌گذاری، ساختاری، فرهنگی، انسانی، انگیزشی و روش‌شناختی (سهرابی و همکاران، ۱۳۹۰، ۱۷).

از نقصان‌های برآمده از جهانی شدن، رقابت و مسابقه بین کشورهای توسعه یافته است که در دنیای جهانی شدن، کشورها تحریک می‌شوند تا برای جلب سرمایه‌گذاری با هم رقابت کنند و دیگر از مسائل جهانی شدن، مهاجرت بی‌رویه افراد و نیروهای فعال از کشورهای فقیر به کشورهای مختلف میزبان می‌باشد که معضلاتی را به دنبال دارد (حمیدی و سرافرازی، ۱۳۸۹، ۱۵). روح و ارزش‌های حاکم بر جهانی شدن نباید با منافع سلطه‌گران همسویی داشته باشد بلکه باید با ارزش‌های فطری انسانی و اسلامی در عرصه‌های مختلف فرهنگی، سیاسی و اقتصادی جهان در درازمدت و ایجاد جامعه جهانی مطلوب صورت گیرد (فوزی، ۱۳۸۶، ۴). اسلام با هر شکلی از تبعیض مانند تبعیض‌های نژادی، مالکیت، خون و غیره مخالف است و حقوق و کرامت ذاتی و حق اختیار و تعیین سرنوشت را ملامت تمدن می‌داند و افق‌های رشد و کمال و شکوفایی را در حدّ اعلا (بی‌نهایت) برای انسان‌ها ترسیم می‌کند (نکوئی سامانی، ۱۳۸۷، ۲۴۹-۲۵۲). لذا مشخص نمودن الگوی جهانی پیشنهادی مدیریت اسلامی- ایرانی پیشرفت مسئله اصلی این پژوهش است.

۱-اهداف و سؤالات پژوهش

هدف اصلی

- طراحی الگوی جهانی پیشنهادی مدیریت اسلامی- ایرانی پیشرفت.

اهداف فرعی

- شناسایی ابعاد اقتصادی الگوی جهانی مدیریت اسلامی- ایرانی پیشرفت،
- شناسایی ابعاد رفتاری الگوی جهانی مدیریت اسلامی- ایرانی پیشرفت،
- شناسایی ابعاد فرهنگی الگوی جهانی مدیریت اسلامی- ایرانی پیشرفت،
- شناسایی ابعاد علمی الگوی جهانی مدیریت اسلامی- ایرانی پیشرفت،
- شناسایی ابعاد حکومتی الگوی جهانی مدیریت اسلامی- ایرانی پیشرفت.

- سؤالات پژوهش

سؤال اصلی

- الگوی جهانی پیشنهادی مدیریت اسلامی- ایرانی پیشرفت چگونه می‌باشد؟

سؤالات فرعی:

- ابعاد اقتصادی الگوی جهانی مدیریت اسلامی- ایرانی پیشرفت کدام‌ها می‌باشند؟
- ابعاد رفتاری الگوی جهانی مدیریت اسلامی- ایرانی پیشرفت کدام‌ها می‌باشند؟

- ابعاد فرهنگی الگوی جهانی مدیریت اسلامی - ایرانی پیشرفت کدام‌ها می‌باشند؟
- ابعاد علمی الگوی جهانی مدیریت اسلامی - ایرانی پیشرفت کدام‌ها می‌باشند؟
- ابعاد حکومتی الگوی جهانی مدیریت اسلامی - ایرانی پیشرفت کدام‌ها می‌باشند؟

۲- پیشینه پژوهش

عابدی جعفری و همکاران (۱۳۹۵) پژوهشی در مدیریت اسلامی «مدل‌ها و موانع تحقق آن در جامعه و سازمان‌ها» انجام داده‌اند که ضمن مرور تاریخی و ذکر تعریفی از مدیریت اسلامی موارد و مسائل اساسی در مدیریت اسلامی را مورد بررسی قرار داده و مدل‌هایی را معرفی کردند. در مدیریت اسلامی آنچه بیشتر مورد توجه است انگیزه الهی و تکلیف‌مداری و مردم‌داری بیان کرده‌اند در صورت وجود انگیزه الهی مدلی از مدیریت و حکومت بر قلوب انسان‌ها شکل می‌گیرد.

مقیمی (۱۳۹۴) پژوهشی تحت عنوان «اصول و مبانی مدیریت از دیدگاه اسلام» انجام داده این محقق مطالعات و تحقیقاتی در مورد مفهوم‌شناسی سازمان و مدیریت از دیدگاه اسلام فرایند شکل‌گیری مدیریت اسلامی، وظایف مدیریت تصمیم‌گیری، مدیریت آخرت‌گرا و نظایر آن پرداخته و مدل‌هایی را در این زمینه معرفی کرده است.

مظاهری (۱۳۹۴) تحقیقی با عنوان «بررسی ابعاد مدیریت اسلامی در بیانات مقام معظم رهبری (مدظله العالی)» انجام داده، گفتارهای ایشان را پیرامون روح مدیریت و فنون مدیریت بررسی نموده است و روح مدیریت را اعتقاد سالم و اخلاق مسئولین، اعتماد به خدای متعال، مصون ماندن از انحرافات، خودسازی مسئولان، صبر و توکل، استغفار و توبه الی الله، استعانت از خدا، توجه به رضایت مردم، توجه به معنویات، ایمان خالص، توجه به نماز، حفظ جو حزب‌اللهی در سازمان‌ها، روحیه انقلابی و اسلامی عمیق، همت مدیران برای اقامه دین خدا، عدالت و خودکنترلی دانسته است.

آقایپروز (۱۳۹۰) تحقیقی در مورد «رهبری در مدیریت اسلامی» انجام داده است که نتایج نشان می‌دهد: شیوه رهبری در مدیریت اسلامی کریمانه و مبتنی بر کرامت انسان‌هاست این شیوه که مستفاد از کلام مولای متقیان حضرت علی (ع) است، بیان می‌فرماید که رهبر باید نرمش حداکثری را با شدت حداقلی ترکیب و در مواجهه با افراد تا حد امکان نرمش و مدارا نماید و در مواقع ضروری شدت عمل نشان دهد. این شیوه رهبری که جامع عناصری همچون صفات، رفتار و اقتضاء است نسبت به نظریه‌های غربی از جامعیت بالایی برخوردار است و مهم‌ترین این صفات سعه‌صدر است پیشنهاد کرده مدیران سعه‌صدر را

در خود افزایش دهند در صورتی که چنین ظرفیتی در آنها وجود ندارد وارد این عرصه نشوند. اتخاذ چنین شیوه‌ای در رهبری، اجراء و عناصر مدیریت را تحت تأثیر قرار می‌دهد.

تولایی (۱۳۸۶) تحقیقی با عنوان «الگویی برای شناخت مدیریت اسلامی» انجام داده که نتایج حاصل نشان می‌دهد: ایشان مطالعات علم مدیریت را در دو حوزه نرم‌افزاری و سخت‌افزاری توضیح داده که حوزه نرم‌افزاری مانند: ۱- منابع قرآنی ۲- منابع روایی و حدیثی ۳- منابع فلسفی و اسلامی ۴- منابع تاریخی و سیره در حوزه سخت‌افزاری هم: ۱- غرب‌شناسی ۲- فلسفه مدیریت غرب ۳- تئوری‌ها و نظریه‌های مدیریت می‌باشند.

حیدری (۱۳۸۹) تحقیقی تحت عنوان «الگوهای مدیریت در قرآن و اسلام» انجام داده، وی با تأکید بر اینکه مدیریت با فرهنگ رابطه بسیار نزدیک دارد و فرهنگ‌های گوناگون هر کدام برای خود، مدیریت متفاوتی را اقتضا می‌کند نظیر مدیریت آمریکایی، کره‌ای، ژاپنی. لذا علم مدیریت به دلیل آمیختگی با فرهنگ غربی، کاملاً پاسخ‌گوی نیازهای مدیریتی ممالک اسلامی نیست وی با ملاحظه آیاتی از قرآن کریم و فرمایشات پیامبر اسلام و اولین امام شیعیان حضرت علی (ع) الگویی از مدیریت اسلامی را بیان کرده که توجه به آن الگو ضروری است نظیر مهربانی رحمن رحیم (که صفات خداوند است) نظیر اعتماد به نفس، هماهنگی و سازماندهی امور. توجه به مدیریت بر قلوب مردم و نه با زور و دروغ و تطمیع و تحمیق. دستگیری از نیازمندان، مثل طبقه ضعیف مردم زندگی کردن، توکل کردن به خدا و بندگی کردن در مقابل خدا را الگویی از مدیریت اسلامی معرفی کرده است.

فوزی (۱۳۸۶) تحقیقی با عنوان «جهانی شدن و ارزش‌های جهانی اسلام با رویکردی بر دیدگاه امام خمینی» انجام داده ضمن بحث و بررسی مسئله مربوط به جهانی شدن آن را در دو عرصه سخت‌افزاری و نرم‌افزاری کنکاش نموده، این محقق با گردآوری و استنتاج از سخنان و دیدگاه‌های امام خمینی (ره) به این نتیجه رسیده است که، ایشان بر خورد‌گزینشی با جهانی شدن را مثبت ارزیابی کرده اما چالش اصلی را در عرصه نرم‌افزار جهانی شدن می‌داند و معتقد است روح و ارزش‌های حاکم بر جهانی شدن در جهت منافع سلطه‌گران جهانی و مبتنی بر درک نادرستی از انسان است و باید در ارزش‌های فطری انسانی اسلام در عرصه‌های مختلف فرهنگی، سیاسی و اقتصادی جهانی در درازمدت ایجاد جامعه جهانی مطلوب را فراهم آورد.

نقی پورفر، (۱۳۷۶) تحقیقی با عنوان «اصول مدیریت اسلامی و الگوهای آن» انجام دادند، ایشان ضمن بررسی‌های مختلف مدیریت از دیدگاه قرآن و معصومین (علیهم‌السلام) و اشاره به الگو بودن رفتار

پیامبران در قرآن الگوی اسلامی در مدیریت را بقرار زیر توضیح داده است: ۱- شناخت خدا و پیامبران و عدم تقدم بر آنها، ۲- توجه به آخرت و آخرت‌گرایی مدیران، ۳- وحدت و هماهنگی در جامعه، ۴- اعمال مدیریت بر اساس اختیار نیروها و ۵- داشتن بصیرت در مدیریت.

عبدوس و همکاران (۲۰۱۰) تحقیقی با عنوان «مدیریت اسلامی» انجام دادند. مدل کلی برای مدیریت از دیدگاه اسلام معرفی کنند و توضیح دادند اسلام به معنی تسلیم در برابر خواسته و اهداف الهی است، اسلام نشان‌دهنده تسلیم و اطاعت محض در برابر الله است به معنی صلح و آرامش نیز می‌باشد و متضمن این معنی هم هست که فرد، تنها در صورتی به آرامش و صلح حقیقی جسم و اندیشه دست می‌یابد که تسلیم و مطیع خداوند باشد.

مرور پیشینه نشان می‌دهد که همه پژوهش‌های انجام یافته قابل استفاده‌اند، اما عمدتاً در آنها، کلی‌گویی صورت گرفته، به مسائلی مانند برنامه‌ریزی، هماهنگی و نظارت، مسائل عبادی، اخروی، توکل و سعه صدر اشاره شده‌اند. پژوهش حاضر ضمن شمول همه آنها، مدلی بر پنج بعد شامل ابعاد فرهنگی، اقتصادی، آموزشی، حکومتی و رفتاری معرفی شده که در نوع خود تازگی دارد.

۳- ملاحظات مفهومی و نظری

- مدیریت اسلامی - ایرانی پیشرفت

همراه با گسترده شدن تمدن بشری اهمیت مدیریت نیز در ابعاد مختلف خود را نشان داده است و این اهمیت در کشورهای پیشرفته نسبت به مناطق در حال کمتر توسعه یافته، به مراتب مهم تلقی می‌گردد. متأسفانه، تمرکز بر مدیریت در کشورهای غربی بیشتر به مسایل مربوط به تولید و عوامل تولید می‌باشد و به ارزش‌های والای انسانی توجه کمتری شده است (متقی فر، ۱۳۷۹: ۱۷ - ۱۸). از این‌رو از مهمترین مسئله‌ای که در مدیریت باید به آن توجه شود، ارزش‌های والای انسانی است و این ارزش‌ها در همه مراحل انجام امور مربوط به مدیریت به ویژه در مدیریت اسلامی مورد توجه است. آیت الله مصباح یزدی در این باره می‌گوید: «نیاز به ارزش‌های انسانی در مدیریت بسیار جدی است اگر اعضای یک سازمان تولیدی از ارزش‌های اخلاقی بهره مند باشند، بازده کار بیشتر و هزینه آن کمتر است و شاید بتوان گفت تثبیت ارزش‌های اخلاقی بهترین شیوه کنترل نیروی انسانی است، بدون درونی شدن ارزش‌ها حتی مدیر یک مؤسسه هم مورد اطمینان نیست و کسی باید او را کنترل کند و باید کسانی هم باشند که مسئولان کنترل و بازرسی را هم کنترل کنند که گزارش آن‌ها صحیح باشد یا مطالبی را جعل نکند و برای این گروه

کنترل هم همین سخن صادق است. اما اگر ارزش‌ها، در درون انسان‌ها نهادینه شود و به یک سلسله ارزش‌های اخلاقی پایبند باشند هزینه به مراتب کمتر است» (متقی فر، ۱۳۷۹: ۱۸).

مدیریت اسلامی عبارت است از علم و هنر فرآیند استفاده کارآمد و اثربخش منابع انسانی و مادی و معنوی از طریق برنامه‌ریزی، سازماندهی، هدایت و کنترل در یک محیط پویا در جهت تحقق اهداف سازمان یا جامعه در چارچوب احکام اسلام و تقرب الهی (نجات بخش اصفهانی و دیگران، ۱۳۸۸: ۷۴). مدیریت اسلامی شیوه بکارگیری منابع انسانی و امکانات مادی برگرفته از آموزه‌های اسلامی برای نیل به اهدافی که متأثر از نظام ارزشی اسلام می‌باشد (آقایروز و دیگران، ۱۳۸۵: ۱۱). الگوی مدیریت اسلامی، چه در سطح کلان (امت اسلامی) و چه در سطح خرد (نظام اداری یا سازمان‌ها) منبعث از اصول و قوانین مشخصی است که بر اساس ملاک‌های اسلامی استوار گشته، سمت و سوی الهی دارد. هدف آن نیز، ارتقای انسان در جهت کمال و بهبود نظام‌های اجتماعی است (انصاری، ۱۳۸۱: ۳). مدیران باید کارکنان را از روی میل و علاقه به انجام وظایف‌شان ترغیب کنند (الوانی، ۱۳۹۰: ۲) علم و ایمان برای رهبر و امت او سر نوشت ساز هستند. مدیر اسلامی باید دو مسیر تعالی و تولید را در نظر بگیرد برای تولید از علم روز آگاه باشد (فخیمی آذر، ۱۳۹۰: ۳۱۵) و اهمیت تصمیم‌گیری را بداند زیرا تصمیم‌گیری نقش محوری دارد (رازینی و همکاران، ۱۳۹۴: ۹۰). جبران خدمات کارکنان بر حسب موارد ضرورت کامل دارد. خدمات مالی مانند پرداخت در مقابل شایستگی‌ها، دادن جایزه- کارانه- تامین اجتماعی و غیره- خدمات یا پاداش‌های غیر مالی مانند، شرایط کار مناسب و آسان، محیط شغلی مناسب- پیشرفت شغلی و مقام و نظایر آنها) سیدجوادی، ۱۳۷۳: ۵۱) افزایش رضایتمندی کارکنان و تعهد آنان به سازمان نقش استراتژیک دارند که در سایه مدیریت‌ها و رهبری حاصل میشود (عابدی جعفری، بزرگ حداد، ۱۳۹۴: ۶۲) در هر صورت موانعی هم برای مدیریت‌ها و مدیریت اسلامی وجود دارند.

مدیریت اسلامی از دین اسلام که دین آخر، جامع و کاملی است و برای همه مسائل دنیوی و اخروی شامل می‌گردد ریشه گرفته است. مدیریت اسلامی در اصل بر مبنای کلامی و عقیدتی، ملهم از قرآن و سنت نبی (ص) استوار است (رکاووندی، ۱۳۷۹: ۷۶). ادیان به طور عام و اسلام به طور خاص قابلیت‌های زیادی برای جهانی شدن از دیدگاه فلسفی و نظری برخوردار است. این مهم در آراء آزاداندیشان مسلمان و آیات قرآن وجود دارد (۴). در سوره فاتحه الکتاب «رب العالمین» حکایت از یکپارچگی دنیا و آخرت به مثابه کل منسجم است (افروغ، ۱۳۸۲: ۶).

برای جامعیت دین مبین اسلام دلایل زیاد و محکمی وجود دارد. از جمله آیه ۸۹ سوره مبارکه نحل

می‌فرماید، «يَوْمَ نَبْعَثُ فِي كُلِّ أُمَّةٍ شَهِيدًا عَلَيْهِمْ مِنْ أَنْفُسِهِمْ وَجِئْنَا بِكَ شَهِيدًا عَلَى هَؤُلَاءِ وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ تِبْيَانًا لِكُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً وَبُشْرَى لِلْمُسْلِمِينَ» این آیه دلالت می‌کند که قرآن بیانگر و روشن‌گر همه چیز است (عباسی، ۱۳۸۱: ۱۱۸). آیه ۵۹ سوره انعام می‌فرماید، «لَا رَطْبٌ وَلَا يَابِسٌ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ» هیچ تر و خشکی نیست مگر اینکه در کتاب مبین ثبت است (تفسیر المیزان، ج ۷: ۱۷۷-۱۸۴) یا هیچ تر و خشکی نیست مگر آنکه در قرآن علم آن وجود دارد (تفسیر نور، ج ۳: ۴۷۴). لذا همه این معانی و تفاسیر دلالت بر جامعیت اسلام و قرآن دارد.

یکی از مسائل مهمی که پس از رنسانس در غرب دامن زده شد ایجاد تردید نسبت به ضرورت و آینده دین بود و سکولاریسم دامن زده شد (خاکبان، ۱۳۹۷: ۶). نظریه دین حداقلی امروزه میان روشن-فکران و نواندیشان دین رواج دارد و دین را سکولاریزه می‌کند و آن را جدا از مسائل زندگی این جهانی مانند مسائل سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و نظایر آن می‌داند. دین حداقلی محدود به مسائل آخرت مانند مسائل عبادی و آن جهانی است و دین حداکثری یا جامع در تمام زندگی فردی و اجتماعی، دنیوی و اخروی، حضور دارد (فناپی، ۱۳۷۵: ۲۹۳). استاد مطهری از نظریه دین حداکثری دفاع می‌کند و از همگرایی و همسویی دین و دنیا سخن می‌گوید و دیدگاهی جامع نگرانه دارد (همان). می‌گوید «اسلام مکتبی است جامع و واقع‌گرا، در اسلام همه جوانب نیازهای انسان اعم از دنیایی یا آخرتی، جسمی یا روحی، علی و فکری یا احساسی و عاطفی، فردی یا اجتماعی توجه شده است.» (مطهری، ۱۳۷۲: ۶۳). آیت الله جوادی آملی هم قلمرو دین را شامل همه امور زندگی انسان اعم از فردی و اجتماعی، مادی و معنوی، دنیوی و اخروی می‌داند (مصباح یزدی، ۱۳۹۲: ۱۰۲). اندیشمندانی مانند آگوست کنت معروف به پدر جامعه‌شناسی مدرن، خاستگاه دین را جهل می‌دانست و کارل مارکس را که پدر جامعه‌شناسی اقتصادی می‌گفتند، «دین را افیون توده‌ها می‌دانست، به این ترتیب هجمه‌های زیادی بر علیه دین صورت گرفت (توسلی، ۱۳۸۰: ۶۲). در عصر قاجار و پهلوی هم که روابط ایران و اروپا گسترش یافت، سکولاریسم شدت یافت و جدایی دین از سیاست و دین حداقلی مورد توجه روشن‌فکران داخلی هم قرار گرفت (خاکبان، ۱۳۹۷: ۶). اما به مرور با سرخوردگی مادی‌گرایی و پوچ‌گرایی در جهان و پیام تاریخی و جهانی امام خمینی (ره) به گورباچف صدراعظم شوروی سابق که حاوی شکست مادی‌گرایی و کمونیسم بود و متعاقباً فروپاشی آن نظام مادی و ضد دین که تحقق پیدا کرد، دلایلی بر انزوای سکولاریسم و مروج دین حداکثری است (خاکبان، ۱۳۹۷: ۷). از طرفی خود دانشمندان غربی اذعان به

افول سکولاریسم و بازگشت به دین می‌کنند. بعنوان مثال، ینگر^۱ می‌گوید، «هر انسانی به ارزشهای مطلقه‌ی نیاز دارد که باید پاسخ‌هایی برای مسئله زندگی و مرگ انسان فراهم سازند، ادیان به چنین نیازهایی پاسخ می‌دهند و هیچ نوع دانش تجربی پاسخی به این قبیل سوالات ندارد (توسلی، ۱۳۸۰: ۱۰۴). هاینکون می‌گوید، «بازگشت به خدا تمام قاره‌ها و تمدن‌ها و تقریباً همه کشورها را در گرفته است (خاکبان، ۱۳۹۷: ۱۴). ارنست گلنر^۲ می‌گوید، «اسلام دینی است کثیرالابعاد که برنامه عملی دارد و مطالباتش مرز نمی‌شناسد و ادعاهایش به پهنه مشخص محدود نیست (شجاعی‌وند، ۱۳۸۱: ۴۲۵).

با توجه به مطالب فوق می‌توان نتیجه گرفت که دین اسلام، دین جامع و حداکثری است و مربوط به تمام مسائل دنیوی و اخروی انسان مانند مسائل سیاسی، اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، فقهی و عبادی و غیره می‌باشد و تنها محدود به مسائل عبادی و اخروی یا حداقلی نیست.

– جهانی شدن مدیریت اسلامی – ایرانی پیشرفت

جهانی شدن را باید موضوعی علمی و فکری و تحول بنیادین و اساسی در همه ساختارهای فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی بشر دانست که به‌طور طبیعی فرآیندی از رشد علمی و تکنولوژی جامعه بشری است در حالی که جهانی‌سازی یک روند و موضوعی از پیش طراحی شده و الگویی تحمیلی برای سلطه اقتصادی-سیاسی و فرهنگی بر جهان است که بر پایه نظام لیبرال سرمایه‌داری غرب استوار بوده و هدف آن استعمار جوامع دیگر است یا به اصطلاح، غربی‌سازی جهانی است (نکوئی سامانی، ۱۳۸۷: ۱۹ – ۲۱). مارتین آلبرو جهانی شدن را، جهانی ساختن یا جهانی ساخته شدن و دگرگونی تاریخی می‌داند. به عقیده وی جهانی شدن فرآیندهایی است که بر اساس آن تمام مردم جهان در جامعه واحد و فراگیر جهانی به هم پیوند می‌خورند (فرهادی محلی، ۱۳۹۰: ۳۶). از سوی دیگر ادیان حاوی اندیشه‌های ارزشمندی هستند که تعالی خواهی، حقیقت‌جویی، قداست‌طلبی، غایت‌گرایی و سعادت‌طلبی و دوری از خسران دنیوی و اخروی را محور رسالت خود دانسته‌اند و این ویژگی‌ها و هزاران توصیه از طریق کتب، پیامبران و مصلحین توانسته مورد توجه جوامع قرار گیرد و بین ادیان و آرمان خواهی و سعادت رشته‌های محکمی وجود دارند لذا دین و آموزه‌های آن را نمی‌توان در فرایند جهانی شدن منزوی کرد و یا آن‌ها را باطل اعلام نمود. کلیفرد گیرتز، مردم‌شناس اجتماعی در مقاله مفید و سازنده خود در سال ۱۹۷۳، دین را در زمره نخستین دلبستگی‌های بشر دانست که انسان‌ها در جوامع سنتی بر اساس آن به نوعی خود شناسی دست

^۱ جامعه شناس آمریکایی Yinger

^۲ Ernest Gellner فیلسوف، مردم شناس و جامعه شناس بریتانیایی

یافتند (گیرتز^۱، ۱۹۷۳). جهانی شدن، فرهنگ‌های مختلف را در تعامل نزدیک با هم قرار می‌دهد. ارتباطات در کلیه وجود خود تعاملات فرهنگی را تسهیل می‌کند و در این رابطه فرهنگ جهانی شکل می‌گیرد مدیریت جهان‌نگر باید بتواند ضمن حفظ فرهنگ پایدار خودی، سایر فرهنگ‌ها را پاس دارد و همزیستی با سایر فرهنگ‌ها را امکان‌پذیر کند (گیرتز، ۱۹۷۳).

اسلام قوانین و مقررات را محدود به منطقه خاص نکرده و مخاطب آن کل آفریدگان یا به عبارتی کل انسان‌ها است و آیینی جهانی است. جهانی شدن اسلام یک فرآیند طبیعی است که با ظهور آخرین امام شیعیان، به نحو بهتری صورت می‌گیرد. تلاش برای جهانی‌سازی، یک پروژه هم می‌تواند باشد ولی این پروژه چون برنامه خیرخواهانه دارد با هدف‌های انسانی صورت می‌گیرد و این جهانی‌سازی حکایت از دست‌های جنایت پیشه‌ای که در صدد است، جهان را برای مصالح شخصی و اهداف پست دنیوی غارت کند نخواهد بود (شیرودی، ۱۳۸۶: ۸۱).

الگوهای مختلف در رابطه با مدیریت اسلامی در جدول ۱، نشان داده شده است

جدول ۱. الگوهای مختلف موجود در رابطه با مدیریت اسلامی

منبع	ابعاد	نام الگو و مدل	ردیف
پورعزت، ۱۳۹۳، (۳۳۵)	شایسته‌سالاری اخلاقی و فنی، بهینه‌سازی مصرف درآمدهای دولت و منافع ملی، انتقادپذیری و خویش‌تن‌سازی، مردم‌داری و صمیمیت با شهروندان و رعایت مصالح آن‌ها، قانون‌مداری و وفا به پیمان‌های عمومی و خصوصی، رعایت انصاف در پاداش و تنبیه برای تحقق اهداف و منافع ملی، تعالی کارکنان و تسهیل رشد آنان، حفظ بیت‌المال و منابع عمومی، حساب پس‌دهی و پاسخگویی صریح و شفاف	مدل وظایف و ویژگی‌های سیستم حکمرانی سالم و حق‌مدار	۱
	خدامحوری، دین‌داری، اخلاق‌مدای، بصیرت، (شهبازی سلطانی و	مدل مدیریت جهادی	۲

۱. Geetz

	<p>تصمیم‌گیری بر مبنای خرد، شایسته‌سالاری، سعه صدر، ارتباطات مؤثر با همکاران و مردم، بهره‌وری (۲۲۰) فزاینده، اعتماد به نفس، تعهد، انقلابی‌گری، نظم و قانون‌گرایی، ایثار، همت فزاینده، مدبر بودن</p>	<p>صلواتیان، ۱۳۹۶</p>
<p>۳</p>	<p>الگوی مدیریت اسلامی یا مدل جامع مدیریت علوی</p> <p>صل اعتقاد، اصل وحدت، ضابطه به جای رابطه، صل عمارت و آبادانی، اصل جدایی شخصی از موضوع، اصل رازداری، اصل تمرکز در اعطای وظایف، اصل انضباط، اصل وحدت دستور، اصل احسان، حقوق و پاداش عادلانه، اصل سلسله- (۵۰۲) مراتب، اصل تناسب شغل، اصل تبعیت منافع فرد از اجتماع، اصل توانایی ایجاد کنترل نفس، اصل انتظار از مدیر</p>	<p>رضائیان، ۱۳۹۴</p>
<p>۴</p>	<p>الگوی شناخت مدیریت اسلامی</p> <p>منابع نرم‌افزاری: منابع قرآنی، منابع روایی و حدیثی، منابع فلسفی، منابع تاریخی. منابع سخت‌افزاری: غروب‌شناسی، فلسفه مدیریت غربی، تئوری‌ها و نظریه‌های مدیریت.</p>	<p>(تولایی، ۱۳۸۶)</p>
<p>۵</p>	<p>مدل رهبری استراتژیک مدیریت اسلامی بر ساس نهج‌البلاغه</p> <p>تعیین هدف و مأموریت، اولویت‌ها و عمل بر آن‌ها، الگو بودن عملی برای مردم، استفاده از زارعی و همکاران، تجارب دیگران، انتخاب نیرو و تعامل با نیروی (۹۲، ۱۳۹۸) انسانی</p>	<p>۱۳۹۸، ۹۲</p>
<p>۶</p>	<p>مدل تحلیل مدیریتی از دیدگاه اسلام</p> <p>توانایی‌های تهییبی: رسیدن به مقام حضور، حرکت در مسیر خدا، هجرت از ردایل، حرکت به سمت از خدا، رسیدن به مقام قرب توانایی‌های فرآیندی: برنامه‌ریزی، سازماندهی، رهبری، نظارت توانایی‌های تکنولوژیکی: ماشین، انسان</p>	<p>رضایی دولت آبادی و حق‌شناس، (۲۷۱، ۱۳۸۹)</p>

خنیفر، ۱۳۸۴، (۱۳۳) نقل در عابدی جعفری، معصومی مهر، (۱۳۹۵، ۱۲۰)	بعد ساختاری: به کارگیری، کنترل، بسیج منابع، فرآیند فرماندهی، برنامه‌ریزی. بعد زمینه‌ای: جو محیط و روابط در سازمان، فرهنگ- بعد محتوایی: روابط انسانی مدیریت و کارکنان، تعهد به سازمان و مدیریت، مدیریت و نیروی انسانی.	الگوی مدیریتی بر اساس مدل سه شاخگی و سازی. دیدگاه امام علی (ع)	۷
---	--	--	---

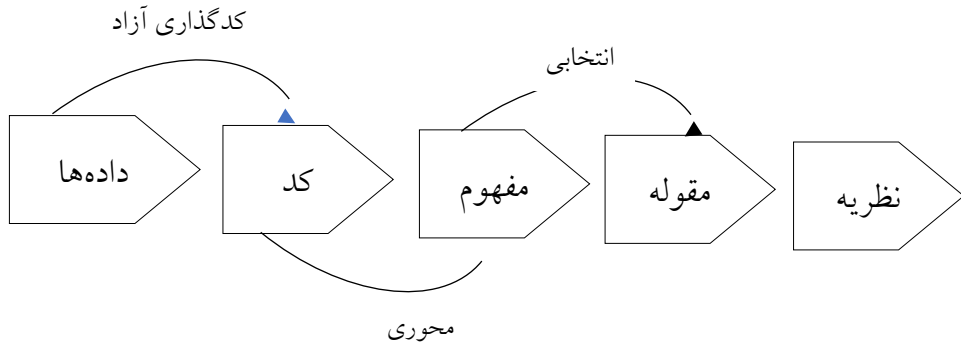
۴- روش پژوهش

این پژوهش به منظور طراحی الگوی جهانی پیشنهادی مدیریت اسلامی-ایرانی پیشرفت می‌باشد. نوع پژوهش کیفی از بعد هدف کاربردی، ماهیت آن اکتشافی و ابزار پژوهش مصاحبه‌باز و عمیق از خبرگان می‌باشد. جامعه آماری عبارتست از کلیه افراد متخصص و خبره در مورد موضوع پژوهش، که به روش گلوله برفی (ارجاع زنجیره‌ای) و بر اساس اشباع نظری داده‌ها با ۴۰ نفر مصاحبه بعمل آمد. روش تحقیق، تحلیل مضمون می‌باشد که یکی از روشهای ساده و کارآمد در تحلیل کیفی است. تحلیل مضمون^۱ صرفاً روش کیفی خاصی نیست، بلکه فرآیندی است که می‌تواند در اکثر روش‌های کیفی به کار رود (عابدی جعفری و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۵۹). تحلیل مضمون برای تفسیر داده‌ها هم در رویکرد استقرایی و هم در رویکرد قیاسی کاربرد دارد. می‌توان تحلیل مضمون را اینگونه تعریف کرد که «روشی است برای شناخت، تشریح و گزارش الگوهایی در میان‌داد». تحلیل مضمون حداقل کار سامان بخشیدن و توصیف مجموعه‌ای از داده‌های پژوهش به تفصیل‌های غنی شده است، هرچند گاه از این هم فراتر می‌رود (دهقانی پوده و پاشایی هولاسو، ۱۳۹۹: ۲۴) به منظور طراحی الگوی این پژوهش از مصاحبه با خبرگان استفاده شد که نمونه‌ای از متن مصاحبه در جدول (۲) آورده شده، پس از انجام مصاحبه جهت استخراج مفاهیم و مقولات از کدگذاری‌های باز، محوری و انتخابی استفاده گردید. ارتباط کدگذاری‌ها و فرآیند تحلیل محتوی در شکل (۱) آورده شده است.

^۱ Thematic Analysis

- نحوه تحلیل داده‌ها در روش تحلیل مضمون

برای تحلیل داده‌ها بر اساس روش تحلیل مضمون، از کدگذاری باز، محوری و انتخابی استفاده می‌شود. از نظر فرآیندی، تحلیل محتوی از گردآوری آغاز، سپس داده‌ها به کد، کدها به مفاهیم و مفاهیم به مقوله‌ها و بالاخره به نظریه تبدیل می‌شوند. (دانایی فرد و همکاران، ۱۳۹۵: ۹۴).

شکل ۱. ارتباط کدگذاری و فرایند تحلیل محتوی (طیبی و همکاران، ۱۳۹۵، ۲۹ و ۴۳۰)

- شرایط خبرگان در پژوهش حاضر

۱. اساتید دارای مدرک دکترای تخصصی مدیریت و دانشجویان دوره دکتری و فوق لیسانس مدیریت.
۲. اساتید و خبرگانی که در زمینه مباحث مدیریت اسلامی - اعتقادی صاحب نظر هستند.
۳. متخصصان و اساتید حوزه‌های علمیه و مراکز آموزش عالی و دانشگاه‌ها و مدیران ادارات و سازمانهای مختلف.

۵- یافته‌های پژوهش

با توجه به پاسخ خبرگان به سوالات پژوهش، برای تحلیل داده‌ها از کدگذاری باز، محوری و انتخابی بشرح زیر استفاده شد.

الف- کدگذاری باز

عموماً در روش تحلیل مضمون، متن‌ها، اسناد و داده‌ها به سه شیوه مورد بررسی قرار می‌گیرند. برخی از پژوهشگران داده‌ها را عبارت به عبارت و سطر به سطر مطالعه نموده و مفاهیم مندرج در آنها را استخراج می‌نمایند. برخی نیز پاراگراف‌ها را محور قرار داده و پیام مندرج در هر پاراگراف و بند را برداشت می‌نمایند و در برخی از موارد کل یک متن یا سند با نگاهی کلی مدنظر قرار گرفته و مفهوم یا مفاهیم مستتر

در آن کشف شده و ثبت می‌گردد. در این پژوهش، از ترکیبی از این روش‌ها بهره‌گیری شده است. بدین ترتیب که مصاحبه‌های ابتدایی به صورت سطر به سطر بررسی گردید و پس از شناسایی کدهای اولیه، برچسب‌های مفهومی برای آن‌ها در نظر گرفته شد. این کار تا مصاحبه آخر ادامه یافت و پس از آن با توجه به تکرار شدن بسیاری از کدها، پاراگراف‌ها محور تحلیل قرار گرفت و نکات جدیدی که در یک پاراگراف مطرح می‌شد، به عنوان یک کد ثبت می‌گردید. حاصل بررسی داده‌ها و مفهوم‌یابی عبارات در جدول شماره ۲ درج گردیده است (دانایی فرد و همکاران، ۱۳۹۵: ۹۴).

جدول ۲. نمونه‌ای از کدگذاری باز

کد	عبارت	کدهای اولیه
QA013	یکی از راه‌های مؤثر در جهانی شدن مدیریت اسلامی در کشورهای همسایه، مشورت مؤثر با کشورهای همسایه می‌باشد.	مشورت‌های مؤثر با کشورهای همسایه
QA014	موانع موجود در ارزش‌ها شناسانده شود.	شناسخت موانع موجود در ارزش‌ها
QA015	نظام حقوقی - قضایی، نظام اقتصادی، نظام دفاع نظامی می‌بایست بر اساس آموزه‌های اسلامی بود نظام حقوقی - اسلامی بنا نهاده شود.	اسلامی بودن نظام حقوقی - قضایی
QA016	نظام حقوقی - قضایی، نظام اقتصادی، نظام دفاع نظامی می‌بایست بر اساس آموزه‌های اسلامی بنا نهاده شود.	اسلامی بودن نظام اقتصادی
QA017	نظام حقوقی - قضایی، نظام اقتصادی، نظام دفاع نظامی می‌بایست بر اساس آموزه‌های اسلامی بنا نهاده شود.	اسلامی بودن نظام خانواده
QA018	نظام حقوقی - قضایی، نظام اقتصادی، نظام دفاع نظامی می‌بایست بر اساس آموزه‌های اسلامی بنا نهاده شود.	اسلامی بودن نظام دفاع نظامی
QA019	بهترین خدمات در کشورهای اسلامی ارائه گردد.	ارائه بهترین خدمات در کشورهای اسلامی
QA020	به جهانی سازی مدل مدیریت اسلامی می‌بایست برنامه‌ریزی صحیح در کشور صورت گیرد.	برنامه‌ریزی صحیح در کشور
QA021	به جهانی سازی مدل مدیریت اسلامی می‌بایست به سیاست‌گذاری و تربیت مدیران مؤثر و کاردان توجه گردد.	سیاست‌گذاری و تربیت مدیران مؤثر و کاردان
QA022	مقوله توانمندسازی مدیران پاکدست در اولویت قرار گیرد.	توانمندسازی مدیران پاکدست
QA023	به مدیریت محیط‌زیست، مدیریت منابع انسانی، مدیریت دانشی، به مدیریت بحران، مدیریت تولیدات اطلاعات، مدیریت تکنولوژی و مدیریت بهداشت توجه گردد.	توجه به مدیریت محیط‌زیست

ب- کدگذاری محوری

کدهای اولیه، پس از هر مصاحبه پالایش گردیده و با توجه به سنخیت و تجانس با سایر کدهای کشف شده، در ذیل یک مفهوم کلان‌تر قرار گرفته و این فرآیند بارها و بارها تکرار گردید تا پس از پالایش‌های مکرر، کدهای اولیه به مفاهیم و مفاهیم نیز هر یک بر اساس فرآیند تجانس مفهومی، در قالب مفاهیم گسترده‌تر به عنوان مقوله، سازماندهی گردیدند و هم‌منظور مقولات به وجود آمده نیز بر اساس منطق مقایسه مستمر، بر حسب قرابت مفهومی، در سطحی انتزاعی‌تر، در قالب طبقات با یکدیگر تلفیق گردیدند (دانایی فرد و همکاران، ۱۳۹۵: ۹۴). از این‌رو، در تحقیق حاضر، بر اساس ابعاد کدگذاری محوری، تحلیل داده‌های حاصل از مصاحبه، به شرح جدول ۳ تبیین شد.

جدول ۳. نمونه‌ای از کدگذاری محوری

مفاهیم	کدهای اولیه (شاخص‌ها)
ترویج فرهنگ اسلامی فرهنگ احترام فرهنگ خانواده	عدم استفاده از فرهنگ بیگانه، تقویت فرهنگ اسلامی، فرهنگ نماز، پرهیزکاری. احترام به دیگر فرهنگها و اعتقادات و علائق، احترام به همدیگر. ازدواج آسان، دوری از تجرد غربی، تقویت روابط خانوادگی - فرزندآوری و تربیت اسلامی آنان، توجه به مسائل شرعی و انجام واجبات و دوری از محرکات و انحرافات، مراحل تربیت در سنین مختلف.
ترویج آموزش پژوهش همکاریهای علمی	آگاهی دادن به جوانان، آموزش نیروی کار، آموزش ضمن خدمت، آموزش عمومی برای همه تولید دانش بومی. انتشار مقالات و کتب اسلامی و علمی و تقویت پژوهشگاهها و پژوهشگران. استفاده از تجارب، تبادل افکار با دانشمندان، استفاده از پتانسیل‌های حوزه و دانشگاه.
عوامل درونی اقتصادی عوامل بین‌المللی اقتصادی ایجاد رفاه اقتصادی ارتقاء سطح زندگی مقابله با تحریم‌ها تولیدات ملی خصوصی سازی	استقلال اقتصادی، استفاده از ظرفیتهای درونی، کنترل تورم. استفاده از بازارهای جهانی، تنظیم صادرات و واردات و مانند آنها. عدالت، امنیت، اقتصاد سالم و بهره ور، کار جهادی در تولید و اشتغال. امید به زندگی، رسیدگی به حاشیه نشینان، حمایت از افراد کم درآمد. ایجاد اهرم‌های لازم برای مقابله با تحریم‌ها، استفاده از فرصت‌ها، استفاده از دیپلماسی کارآمد، استفاده از تجارب مختلف برای خشتی سازی تحریم‌ها، تبدیل تهدیدها به فرصت. استاندارد نمودن تولیدات و خدمات، جلوگیری از خام فروشی و تک محصولی. استفاده از بهینه از بخش خصوصی در تولید و خدمات و استفاده از تعاونی‌ها، کم کردن تصدی دولت.
همکاری بین‌المللی اقتصادی نقش دولت و حاکمان	توجه به نیازهای مشترک، تقویت تفاهم و همکاریهای بیشتر به ویژه بین کشورهای اسلامی. همسویی با اهداف اسلامی، شایسته سالاری، توانمندسازی مدیران پاکدست، توجه به محیط

نقش برنامه های اصلاحی و حمایتی	زیست، مدیریت دانش، پرهیز از دیوان سالاری، احساس تعهد. اصلاح امور و برنامه ها و بروز کردن برنامه ها، نظارت لازم و کارآمد، حمایت از برنامه ریزان و خلاقیتها در تمام زمینهها.
اشاعه اسلام حقیقی ترویج ارزشها پیروی از اسلام و قرآن ترویج اخلاقیات مبارزه با فساد	مبلغان راستین، سبک زندگی، مناسبات اسلامی. نهادینه کردن ارزشها، امر به معروف و نهی از منکر، خمس و زکات و سنت های حسنه اسلامی. اطاعت از دستورات قرآن و استفاده از معارف، مهدویت، ولایت. اخلاق اسلامی، توجه به آرامش جامعه، مبارزه با دروغ و اجحاف و غیره. مبارزه با همه اشکال فساد، پاک دستی حاکمان و دولت مردان و جلب اعتماد عمومی.

ج- کدگذاری انتخابی

در این مرحله، برقراری نوعی یکپارچگی در کدها، مفاهیم و مقولهها برای نیل به نظریه‌ی نهایی، ضروری است. از طرق مقایسه هر مفهوم با مفاهیم دیگر و یافتن محورهای مشترک میان آن‌ها و تشکیل طبقات است که مقولهها در این مرحله استخراج می‌شوند. همان‌گونه که در این جدول ملاحظه می‌شود، کدهای اولیه براساس سنخیت در یک مجموعه گردآوری شده و یک برجسب مفهومی دریافت نموده‌اند. سپس مفاهیم به وجود آمده نیز با توجه به پیامی که در خود دارند به مقوله‌هایی تخصیص داده شده‌اند که هر یک از این مقولهها بار معنایی خاص خود را دارند و با توجه به مفاهیمی که از آن‌ها حمایت می‌کنند، از یکدیگر متمایز می‌شوند. پژوهشگر با عنایت به اینکه مفاهیم مختلف شکل گرفته چه مضامین مشترکی را القاء می‌نمایند آن‌ها را به مقوله‌های خاص تخصیص داده و در حقیقت یک فرآیند استقرایی که از داده‌های خام به سمت مفاهیم و مقولات انتزاعی حرکت می‌کند و به طور طبیعی از بستر داده‌ها ظهور یافته در این مقولهها مشاهده می‌شود (دانایی فرد و همکاران، ۱۳۹۵: ۹۴).

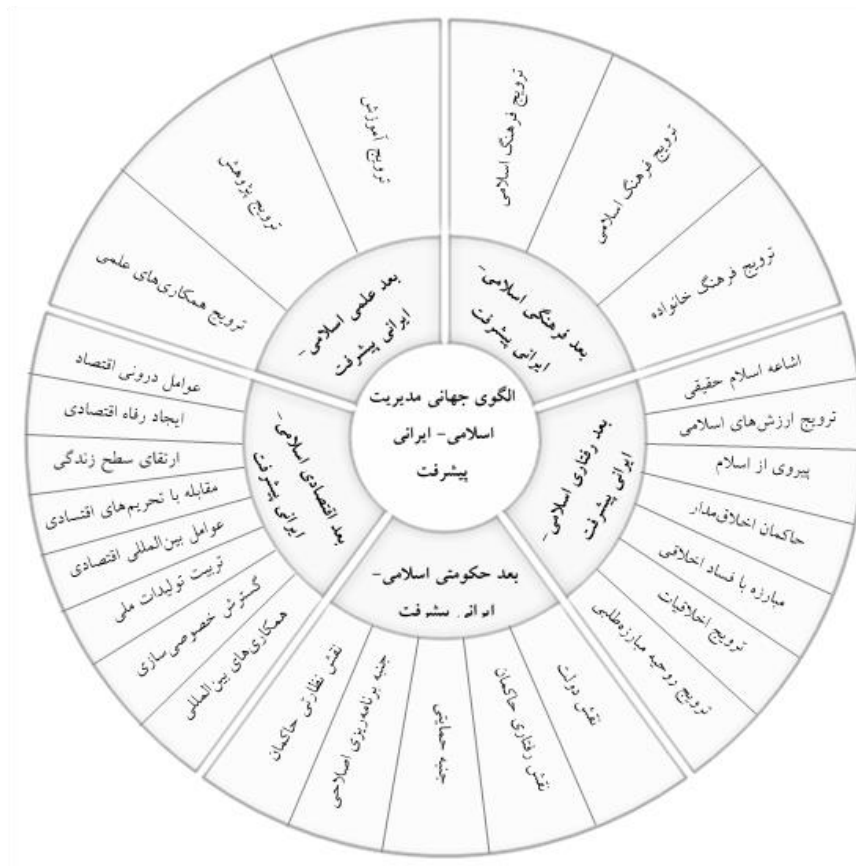
جدول ۴. خلاصه‌ای از کدگذاری انتخابی

مفهوم	مقولهها	مفاهیم	مقولهها
عوامل درونی اقتصادی	بعد اقتصادی اسلامی- ایرانی پیشرفت	ترویج فرهنگ اسلامی	بعد فرهنگی اسلامی- ایرانی پیشرفت
ایجاد رفاه اقتصادی		ترویج فرهنگ احترام	
ارتقای سطح زندگی		ترویج فرهنگ خانواده	
مقابله با تحریم‌های اقتصادی		ترویج آموزش	بعد علمی اسلامی- ایرانی پیشرفت
عوامل بین‌المللی اقتصادی		ترویج پژوهش	
ترویج تولیدات ملی		ترویج همکاری‌های علمی	
گسترش خصوصی سازی		اشاعه اسلام حقیقی	

همکاری‌های بین‌المللی		ترویج ارزش‌های اسلامی	ایرانی پیشرفت
نقش دولت	بعد حکومتی اسلامی - ایرانی پیشرفت	پیروی از اسلام	
نقش رفتاری حاکمان		حاکمان اخلاق‌مدار	
نقش نظارتی حاکمان		مبارزه با فساد اخلاقی	
جنبه برنامه‌ریزی - اصلاحی		ترویج اخلاقیات	
جنبه حمایتی		ترویج روحیه مبارزه‌طلبی	

- مدل نهایی پژوهش

با توجه به مقوله‌بندی‌ها، مفاهیم و کدهای استخراج شده، الگوی جهانی پیشنهادی مدیریت اسلامی -
ایرانی پیشرفت در شکل ۲ ارائه شد.

شکل ۲. مدل پژوهش

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

دین اسلام عالمگیر و جهانی، جامع، کامل و حداکثری است و مربوط به تمام مسائل دنیوی و اخروی انسان مانند مسائل سیاسی، اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، فقهی، عبادی و غیره می‌باشد و تنها محدود به مسائل عبادی و اخروی یا آن‌جهانی یا حداقلی نمی‌باشد. با استفاده از نظریه تحلیل مضمون و با ابزار پژوهشی مصاحبه از خبرگان، با روش استقرایی و استخراج مفاهیم ذهنی خبرگان، به ۵ سوال پژوهش جواب مبسوط و معناداری جمع‌آوری و بارها مورد پالایش قرار گرفتند. با انتزاعی‌سازی آنها، و کدگذاری‌های باز، محوری و انتخابی، مفاهیم و مقوله‌بندی صورت گرفت، در نهایت مدل پژوهش در پنج بعد فرهنگی، اقتصادی، حکومتی، اسلامی-رفتاری و بعد علمی به دست آمد. در بعد فرهنگی؛ مفاهیمی مانند ترویج فرهنگ اسلامی، ترویج فرهنگ خانواده، فرهنگ احترام و نظایر آن به دست آمدند. در بعد اقتصادی؛ مفاهیمی مانند عوامل درونی اقتصاد، رفاه اقتصادی، گسترش خصوصی‌سازی، عوامل بین‌المللی اقتصادی نظیر تقویت و گسترش دیپلماسی اقتصادی، ارتقای سطح مطلوب زندگی برای مردم، مقابله با تحریم‌های مختلف. در بعد حکومتی؛ مفاهیمی مانند رفتار حاکمان با مردم، استفاده از مدیریت جهادی، برنامه‌ریزی و نظارت. در بعد علمی؛ مفاهیمی مانند ترویج آموزش و پرورش اسلامی، ترویج پژوهش، گسترش همکاری‌های علمی در کشورهای مختلف. در بعد رفتاری هم؛ مفاهیمی از جمله تبلیغ اسلام حقیقی و دوری از خرافات، گسترش ارزشهای اسلامی و آگاهی و نظایر آن به دست آمدند. با بررسی سایر الگوها، ضمن احترام به همه پژوهشگران زحمتکش، عمدتاً در آنها کلی‌گویی صورت گرفته و به مواردی مانند برنامه‌ریزی، نظارت، مسایل اخلاقی، عبادی و اخروی پرداخته شده، اما پژوهش حاضر ضمن شمول همه آنها، مدلی در پنج بعد فرهنگی، اقتصادی، علمی، حکومتی و اسلامی-رفتاری، معرفی شد که در نوع خود تازگی دارد.

با توجه به نتایج حاصل از این پژوهش جهت اجرایی و عملیاتی شدن مدل، موارد زیر پیشنهاد می‌شود. در بعد فرهنگی؛ دوری از فرهنگ مبتدل غرب، گسترش فرهنگ اسلام ناب، گسترش فرهنگ نماز جمعه و جماعات، گسترش فرهنگ خانواده اسلامی، دوری از تجرد غربی و تشکیل خانواده و فرزندآوری و تربیت صحیح آنها. در بعد اقتصادی؛ فقرزدایی، کنترل تورم، یارانه به نیازمندان، گسترش تولید و توزیع مناسب، عدم اتکا به بازارهای نفتی و تک محصولی، توجه به خودکفایی و استفاده از اقتصاد مقاومتی. در بعد حکومتی؛ ایجاد برنامه‌های مناسب برای دستگاه‌های مختلف، امنیت برای تمام اقشار جامعه، سیستم دفاعی، عدالت و انتخاب مدیران پاکدست و باتقوا و کاردان. در بعد علمی؛ آموزش تعلیمات عمومی برای

همه، انتشار مقالات و کتب اسلامی، علوم تجربی و سایر علوم، تقویت پژوهشگاه‌ها و حمایت از پژوهشگران و خلاقیت‌ها. این مدل در وهله اول برای ایران و کشورهای همسایه و به مرور به سایر کشورها پیشنهاد می‌شود.

مطالعات تطبیقی این مدل با مدل‌های مختلف اسلامی دیگر، می‌تواند راهکارها و مفاهیم سازنده‌ای در پی داشته باشد.

منابع

قرآن.

اسنایدر، جک (۱۳۹۳). دین و نظریه روابط بین‌الملل، ترجمه عبدالعلی قوام و رحمت حاجی مینه، تهران: نشر علم.

افروغ، عماد (۱۳۸۲). اسلام و جهانی شدن، بازتاب اندیشه، شماره ۴۴، ۴-۷.
الوانی، سیدمهدی (۱۳۹۰). جهانی شدن مدیریت، مدیریت راهبردی سیاستگذاری عمومی ریاست جمهوری، دوره ۲، شماره ۲.

انصاری، محمدعلی (۱۳۸۱). مبانی مدیریت اسلامی و الگوهای آن، چاپ دوم، مشهد: انتشارات بیان هدایت نور.

آقایروز، علی (۱۳۹۰). رهبری در مدیریت اسلامی، اسلام و پژوهش‌های مدیریتی، سال ۱، شماره ۳، ۹۱-۱۱۶.

توسلی، غلامعباس (۱۳۸۰). جامعه‌شناسی دینی، تهران: انتشارات سخن
تولایی، روح‌الله (۱۳۸۶). الگویی برای شناخت مدیریت اسلامی، توسعه انسانی پلیس، سال چهارم، شماره ۱۱، ۶۰-۶۸.

حمیدی، همایون؛ سرفرازی، مهرداد (۱۳۸۹). جهانی شدن و مدیریت منابع انسانی، مطالعات راهبردی جهانی شدن، سال دوم، پیش شماره دوم.

حیدری، غلامحسین (۱۳۸۹). الگوهای مدیریت در قرآن و اسلام، تحقیقات مدیریت آموزشی، شماره ۳، ۱۵-۲۷.

خاکبان، سلیمان (۱۳۹۷). ضرورت و آینده دین از نظر مدرنیسم و پست‌مدرنیسم، قیاسات، سال ۲۳، صص ۶-۲۲.

دانایی‌فرد، حسن، الوانی، سیدمهدی، آذر، عادل (۱۳۹۵). روش‌شناسی پژوهش کیفی در مدیریت، چاپ چهارم، تهران: نشر صفار.

دهقانی پوده، حسین و پائشایی هولاسو، امین (۱۳۹۹). تدوین الگوی فرماندهی شهید قاسم سلیمانی، مدیریت اسلامی، شماره ۲، ۱۳-۳۷.

رازینی، روح‌الله؛ عزیزی، مهدی (۱۳۹۰). الگوی تصمیم‌گیری اسلامی، مدیریت اسلامی، سال ۲۳، شماره ۴.

رکاوندی، سید مجتبی (۱۳۷۹). رهبری و مدیریت روابط انسانی و سازمان در ایران و غرب، چاپ اول (بی جا)، نشر باطن

سهرابی، بابک؛ اعظمی، امیر؛ یزدانی، حمیدرضا (۱۳۹۰). آسیب شناسی در مدیریت اسلامی، چشم انداز مدیریت سال دوم، شماره ۶.

سید جوادین، سیدرضا (۱۳۷۳). جبران خدمات در نگهداری نیروی انسانی، دانش مدیریت، شماره ۲۵. شجاعی و نند، علیرضا (۱۳۸۱). دین، جامعه و عرفی شدن، تهران: مرکز نشر.

شیرودی، مرتضی (۱۳۸۶). جهانی سازی در عرصه فرهنگ و سیاست، چاپ اول، قم: پژوهشکده تحقیقات اسلامی.

طیبی، سیدجمال؛ ملکی، محمدرضا؛ دلگشایی، بهرام (۱۳۹۵). تدوین پایان نامه، رساله، طرح پژوهش و مقاله علمی، چاپ هشتم، تهران: انتشارات فردوس.

عابدی جعفری، حسن؛ بزرگ حداد، الهام (۱۳۹۴). مروری و مقاله های مدیریت اسلامی و مدل های آن، پژوهشهای نهج البلاغه، دوره ۱۳، شماره ۴۸.

عابدی جعفری، حسن و تسلیمی، محمدسعید و فقیهی، ابوالحسن و شیخزاده، محمد، (۱۳۹۰). تحلیل مضمون و شبکه مضامین: روشی ساده و کارآمد برای تبیین الگوهای موجود در داده های کیفی،

اندیشه مدیریت راهبردی، شماره ۲، ۱۵۱-۱۹۸.

عابدی جعفری، محمدحسن؛ معصومی مهر، حمیدرضا؛ پسران قادر، مجید (۱۳۹۵). مدیریت اسلامی (مدل ها و موانع تحقق آن در جامعه و سازمان ها)، قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، چاپ سوم.

عیززاده، محمدعلی (۱۳۷۹). بررسی وضع اقتصادی دانش آموزان عقب مانده از تحصیل، پایان نامه فوق لیسانس مرکز مدیریت دولتی.

فخیمی آذر، سیروس (۱۳۹۰). مبانی مدیریت اسلامی، چاپ چهارم، تبریز، دانشگاه آزاد اسلامی.

فنائی، ابوالقاسم (۱۳۷۵). انتظار بشر از دین درنگی در صورت مسئله، مجله نقد و نظر، سال دوم، شماره ۷.

فوزی، یحیی (۱۳۸۶). جهانی شدن و ارزش های جهانی اسلام با رویکردی بر دیدگاه امام خمینی (ره)، متین، دوره ۹، شماره ۳۶.

متقی فر، غلامرضا، (۱۳۷۹) پیش نیازهای مدیریت اسلامی کنفرانس های آیت الله مصباح یزدی، در دانشگاه تهران، چاپ دوم، قم انتشارات موسسه آموزش و پژوهش امام خمینی.

مصباح یزدی، محمدتقی (۱۳۹۲). رابطه علم و دین، قم: انتشارات موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)

مطهری، مرتضی (۱۳۷۲). مقدمه‌ای بر جهان‌بینی توحیدی، ج ۲، تهران: انتشارات صدرا
مظاهری، علیرضا (۱۳۹۴). بررسی ابعاد مدیریت اسلامی در بیانات مقام معظم رهبری، اولین کنفرانس بین‌المللی اقتصاد، مدیریت، حسابداری، علوم اجتماعی، مشهد.

مقیم، محمد (۱۳۹۴). اصول و مبانی مدیریت از دیدگاه اسلام، تهران: نشر راه‌دان.
نجات‌بخش اصفهانی، علی و شیرازی‌پور، محمد و شهریار، بهاره، (۱۳۸۸). مقایسه ویژگی‌های مدیریت از دیدگاه قرآن کریم با مدیریت از دیدگاه تئوری‌های غربی، پژوهش‌های میان‌رشته‌ای، سال اول، شماره دوم.

نقی‌پورفر، ولی‌اله (۱۳۷۶). اصول مدیریت اسلامی و الگوهای آن، چاپ دوم، تهران: نشر مرکز مدیریت دولتی

نکوئی سامانی، مهدی (۱۳۸۷). اسلام و جهانی شدن، تعامل یا تقابل، توسعه آموزش و پژوهش امام خمینی، معرفت، شماره ۱۳۳۷، دی‌ماه.

نکوئی سامانی، مهدی (۱۳۸۷). دین و فرایند جهانی شدن، چاپ چهارم، قم: نشر دفتر تبلیغات اسلامی.

Chen, C. M. & Chang, C. (2019). A Chinese ancient book digital humanities 37(2), 314-336.

Geetz C. (1973). The Interpretation of cultures, London, Fontana.

Pattisan Stephen (1997). The faith of the managers when management becomes religion. London and Washington caused Pp. 15.